

7. Хрустик Н. М. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір: підручник. Одеса: Фенікс, 2015. 270 с.
8. Царук О. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні аспекти: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1998. 324 с.

Богдан Сокіл
(*м. Львів*)

ДИСКУСІЯ МІЖ НАДДНІПРЯНЦЯМИ ТА НАДДНІСТРЯНЦЯМИ ПРО ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Важливою для розвитку української літературної мови була дискусія між українськими вченими – вихідцями з різних теренів України. Обґрунтовуючи свої твердження філологічними аргументами, одні з них – мовознавці зі Східної України – обстоювали пріоритет цієї території в розвитку української мови. Галичани були толерантнішими у своїх висловлюваннях, оскільки вони вважали, що й галицькі вчені залишили помітний слід у розвитку української мови.

Дискусію розпочав письменник Борис Грінченко, надрукувавши в газеті «Правда» статтю під назвою «Галицькі вірші». Зауважмо, що редакція газети помістила свої зауваження до названої наукової розвідки, у якій висловила переконання, що питання чистоти мови є надзвичайно актуальними: українська народна мова ніде у світі «так не занедбана, як у нас серед галицько-руської інтелігенції!» [5, с. 103]. На думку редакції, мова творів галицьких письменників недосконала й набагато гірша за московське «язичіє».

Чистота мови, її народність тісно пов'язана з шкільною освітою та політикою. Причин засмічування літературної мови було кілька: а) недостатня кількість читанок і підручників, написаних народною українсько-руською мовою; б) брак учителів, які б добре володіли чистою літературною мовою і навчали б нею учнів; в) учителі перекручують народну мову і вживають чужі слова та форми, навчаючи дітей «нечуваному язичію». Усе це, а також непроста політична ситуація в Галичині, на думку редакції, може викривити національну свідомість дітей і виховати з них ренегатів [5, с. 104].

Б. Грінченко [1, с. 105] зізнався, що не мав можливості ознайомитися з усіма періодичними виданнями Східної Галичини, а проаналізував лише вірші, надруковані в 1883–1889 рр. у газеті «Зоря». Учений наголосив, що в

Україні тих віршів не читають, оскільки не розуміють мови, якою вони написані.

На підставі аналізу віршів галицьких письменників він зробив висновок, що мова цих творів з лексичного погляду зіпсована. Засмічення української літературної мови В. Чайченко пояснював такими причинами: а) впливом польської, російської, німецької, чеської та інших мов; б) свідомим використанням письменниками галицьких та буковинських провінціалізмів; в) специфічними «рутенізмами», які «виковували» то «рутенці», то «настоящі рускіи» [1, с. 106].

Не меншою перешкодою для розуміння віршів галичан було наголошення слів. Цю акцентологічну плутанину в галицьких віршах В. Чайченко пояснював тим, що галицькі письменники наголошували слова не там, де вимагала мовна норма, а там, де цього треба було авторові, наприклад: *прапór* і *пра́пор*, *вєсно* і *весно́*, *пóля* і *поля́* тощо [1, с. 106].

Як зауважує В. Русанівський, поряд із цілком справедливою критикою (неохайність у наголошуванні слів, численні запозичення з польської мови, не завжди доладні рими, наліт москвофільсько-святоюрського суржика, Б. Грінченко інколи переступає рамки пристойної полеміки, уживаючи вирази на зразок: «Читаючи галицькі твори, завсігди вражаєшся безліччю такого мовного мотлоху, що його не подужає ніяка голова, опріч спеціально на те вимуштруваної» [див.: 4, с. 246–247]. Водночас В. Русанівський звертає увагу й на несправедливі зауваження, висловлені Б. Грінченком, пор.: «Б. Грінченкові треба було зважити на те, що єдині норми української мови ще тільки-но вироблялися, а тому визначити наперед, чи залишаться в мові такі слова, як *звертаюсь*, *звук*, *снити*, *прецінь*, *скромний* (виділення автор – Б. С.) та інші, чи ні – було, мяко кажучи, необачно» [4, с. 247].

Іван Франко, не дочекавшись поки в наступних номерах газети буде надруковане продовження статті В. Чайченка, висловив свої думки і з приводу зроблених критичних зауважень, і щодо розвитку української літературної мови [див.: 6, с. 356]. І. Франко толерантно нагадав, що галичанам також ріже вухо мова віршів українських письменників, однак у «Галичині ніхто й пером не рушив» [6, с. 256], щоб їх критикувати. Він стверджував, що в Україні читають і розуміють вірші галицьких поетів, окрім того, одеський часопис дав високу оцінку мові цих творів.

Узявши участь у дискусії, М. Кононенко (Школиченко) намагався примирити вищезгаданих українських літераторів, оскільки їхня позиція не принесла користі, а лише продемонструвала «причіпки та докори» [7, с. 296].

Взаємні звинувачення І. Франка та В. Чайченка не мали користі для поступу науки. Було б значно краще, якби В. Чайченко не переходив на персоналії, а лише фіксував слова та вирази, непридатні для вживання в літературній мові, і пропонував інші слова та вирази, що відповідали б духові української мови.

М. Школиченко наголосив, що критика В. Чайченка не применшує популярності галицьких письменників, оскільки читач бачить не окремого письменника, а лише слова та вирази, із якими не може погодитися.

М. Школиченко не погоджувався з І. Франком, що мова, хоч і коштовний, але не єдиний скарб народу. Він резюмував: такі суперечки дослідників можуть навести на хибний висновок про те, що про мову можна й не дбати. Але ж мова – головне джерело духовного розвитку народу, джерело його національного самопізнання, мовної свідомості [7, с. 397].

Відгукнувся на статтю Б. Грінченка й Ілля Кокорудз, зауваживши, що в суперечці про чистоту української літературної мови Б. Грінченко дійшов висновку, нібито українські галицькі письменники фактично її не знають [див. про це: 2, с. 471]. І. Кокорудз визнав необхідність критики, що сприяла б розвитку мови, однак ця критика повинна ґрунтуватися на безпосередніх наукових студіях і ґрунтовних дослідженнях. Не намагаючись дискутувати з В. Чайченком, І. Кокорудз передусім звертав увагу на характер його критики і сфокусував увагу на обставинах, що безпосередньо впливали на розвиток мови. І. Кокорудз уважав такі думки В. Чайченка необґрунтованими, оскільки не було аргументів, що давали змогу робити такі висновки. Ідеться про відсутність: а) ґрунтового опису історії українсько-руської мови; б) повного словника української мови та її діалектів; в) монографії із синтаксису усної народної творчості чи відомих українських письменників (Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка та ін.); г) посібника з акцентології [див.: 2, с. 472].

До цього часу, як видається, зазначені дискусії не мають належної оцінки й не зроблені висновки щодо вектора розвитку української мови в різних регіонах України, що важливо і для історії української літературної мови, і для її теорії.

Література

1. Грінченко Б. Галицькі вірші. *Правда*. 1891. Т. III. Вип. VII. С. 105.
2. Кокорудз І. Причинок до спору язикового. *Зоря*. 1892. Ч. 24. С. 471–472.

3. Лосун В. У справі мовної і декотрі замітки про книжки для українського люду. *Зоря*. 1892. Ч. 7. С. 138–142.
4. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Київ: АтрЕк. 2001. С. 246–247.
5. Слівце від редакції. *Правда*. 1891. Т. III. Вип. VII. С. 103–104.
6. Франко І. Говоримо за вовка, скажімо і за вовка. *Зоря*. 1891. Ч. 18. С. 356.
7. Школиченко М. Чайченко і Франко. *Зоря*. 1891. Ч. 20. С. 396.

Чжан Менвей
(м. Львів)

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОГАНІВ У ТЕКСТАХ ОСВІТНЬОЇ РЕКЛАМИ

Однією з важливих сфер інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, запорукою успішного майбутнього країни й нації є **освіта**. Процеси інтеграції у світовий освітній простір, комерціалізації під впливом розвитку ринкових відносин зумовили розширення сфери освітніх послуг, а відповідно й активізацію рекламної діяльності.

Лінгвістичні дослідження реклами стосуються рекламних текстів як цілісних одиниць, а також слоганів як їхніх частин. Змістове та функційне навантаження слогана робить його важливим структурним елементом логосистеми реклами, а отже, – багатогранним предметом наукових розвідок. Лінгвостилістичні, структурно-семантичні особливості рекламних слоганів більшість дослідників розглядала в межах певної концептосфери, зокрема торговельної, політичної (О. Билінська, А. Ковалевська, Т. Ковалевська, Н. Кондратенко, Н. Кутуза, Р. Пророкова). Слогани університетів України і світу вивчали І. Васишин, Г. Глущенко, З. Куньч, Ю. Цимбалюк.

Термін *слоган* походить з англ. *slogan* – сильно вдаряти. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» вказано на двозначність терміна: 1) «гасло, девіз»: 2) «рекламна формула (фраза для реклами товару, що впадає в очі, добре запам'ятовується)» [2, с. 1345]. У численних дослідженнях рекламного дискурсу бачимо також синонімічні терміни *рекламне гасло*, *рекламний девіз*. Дослідники рекламного дискурсу визначають його як особливий вид мікротексту у структурі макротексту і як автономний текст. У працях науковців слоган – рекламна константа [3], сугестивний кон-